

Στὸ χέρι ἀπάνω δλόδροσο, μὴν ἄσπερη πεταλοῦδα.
 Μὰ μέσα μου, ἦταν ἡ φωνὴ κλειστὴ καὶ τὴν ἀλήθεια
 Δὲν εἶπα ἐγώ, στὴ γολανὴ γυνοῖκα - γιατί τρέμω,
 Τὸν πρώτο λόγο τῆς ἀγῆς ποῦ τὴν ψυχὴν ἀνοίγει.
 Καὶ διὰν ἀκόμα καὶ ἡ φωτιά τοῦ ἤλιου μοῦ ἀνεῖ τὰ
 [χεῖλη,
 Πῖνω τὴ φλόγα, σιωπηλὸς σὰν ἄνθι, ὡς μὲ τὸ δαίλι.
 Ἄλλὰ ἀγαπῶ, τὸ βροδινὸ, σὰν τὸ στερέωμα, λόγο,
 Σύντας βαραίνουν οἱ εὐωδιὲς καὶ ἀνοίγει ἡ νύχτα
 [τῆστρο.

Καὶ πέρασα μὲ τὴν σιωπὴν, ἀνάμεσα στὰ δόντια,
 Σὰν ἕνα φύλλο βάρσομου, νὰ μοῦ εἰδοῦ ἡ ἀνάσα,
 Μὲ τὸ χιτῶναν ἀλαφρὸ καὶ μὲ γυμνὸ τὸ πόδι,
 Πάλε στὸ λόγγο ἐπέρασα μὲ τὰ πολλὰ τὰ μύρτα,
 Μὲ τὸ γλυκὸ τὸ λογιμὸ τοῦ τζιτζικιοῦ, στὸ νοῦ μόν.
 Κι' ὅλος ὁ λόγγος βώδιζεν, ὡς τὸν ἐπάτει ἡ δρόσο.
 Μὰ ἀργοῦσε ἡ γνώριμη φωνή, καὶ νά, πῶς σὰ συ-
 [ρίζουν

Ἐπεταροῦδια στὴ φωλιά, θροφήν ἀνοζητῶντας,
 Ἄκουσα σβόγγμα σερτὸ στὰ πόδια μου ἀπὸ κάτω.
 Καὶ ὡς ἐσκυψα, μὲς τὰ ριζὰ τοῦ μύρτου ἐγνώρισά τη
 Καὶ ἦταν ὀχιὰ ποῦ ἐφοσκίωνα καὶ πικρολόχενέ με.
 Μὰ ἐγὼ τὴ φτέρνα ἐσήμωσα καὶ στὸ κεφάλι ἐπάνω,
 Ὅρη ἐκατέβασα, γοργά, σὰν τὸ σφυρὶ στὸ ἀμῶν.
 Καὶ ὡς ἐφηνγα, τὸ ἀκέραιο κορμί, ἀκόμα ἐλύγα.
 Τὸ μονοπάτι ἀκλόυθησα καὶ ἀνέβρινα τὸ λόγο.

Γλυκὸς πολὺ ὁ ἀνήφορος κ' ἐφτέρωνεν ἡ ἀνάσα,
 Στὶς χλιὲς ἀνάπνοες εὐωδιὲς, ἀργιά, γλυκιά, ὡς τὸ
 [σπλάγχο,

Τῶν λουλουδιῶν ἀνάγυρτων, ὡς νὰ ἔπινα τὸ μέλι.
 Καὶ τὸ λυθάρι εὐώδαγεν, εὐώδας τὸ στουρνάρι.
 Καὶ ὡς νάτανε ἄχνα τὸ ἀλαφρὸ ποῦ μὲντινεν ἐφάδι,
 Σὰν τὸν ἀγρὸ τὸ σκόρπιζεν, ἀπάνωθ' ἐμου ὁ ἥλιος
 Κι' ἀπ' τὸ κορμί μου ἐξέστυρε, σὲ μῖας λυγιάς τὴ ρίζα,
 Σὰ σνεφάρι ἀνάλαφρο, ποῦ ἡ πύρη πάει νὰ λυώση.
 Καὶ ἡ λησμονιά μὲ βύθισε, μὲς τὴ σιωπὴν ἀκέριο,
 Βαθύτερη ἀπ' τὸ θάνατο, βαθύτερη ἀπ' τὸ ὕπνο.
 Μηδὲ τὴν ἀπειρη σιγή, ποῦ ἐτάραζε, ἀπλωμένος,
 Ἄπ' ὄρα σὲ ὄρα, ὡς ἄκουγα, βαθιά τὴ γῆς νὰ
 [τρέμει,

Ποῦ ἐτριποδίζανε μακριά, τὰ βώδια στὸ παιγνίδι,
 Μηδὲ ποῦ ἀνιχνυπόσασε τὰ κέρατα, σὰν κλῶνοι,
 Ποῦ ἀνιχνυπᾶνε τῆς ἐλιᾶς καὶ τὴ σιωπὴ πληθαίνουν.
 Κι' ἂν λόγος κἀπου ἀνθρώπινος ἀνέβαινε τὸ νοῦ μου,
 Σὰ σὲ βλεφάρων ἀνοιγμα, ποῦ πάει κλοῦν στὸν ὕπνο,

ζῶνι στὴ μέση του, ρωτάει πόσο ἀγόρασε τὴν
 τσόχα, πόσο κόστισαν τὰ ραφτικά, βρίσκει ποῦ
 φουσκώνει, ποῦ μαζώνει.

Καπελίνα μὲ φτερά. Λούσο ἄγνωρο ὡς τὴν ὄρα
 γιὰ τὴν κούλια, χελιδόνα νεὰς ζωῆς κα. νίων με-
 γαλειῶν. Ἡ Κούλια κόλλησε μπρὸς σ' ὄν καθρέφτη,
 τὸ θυμητικὸ τοῦ ἐρέδρου τῆς. Τώρα τὸν ἤθελε, νὰ
 τὴν εἶδε με τὸ καπέλο. Ἡ Μαριώ ἔμωσ σὰ νὰ
 φοβάται νὰ ζυγῶση στὴν καθρέφτη. Μιά ματιά,
 ποῦ ἔρριξε σ' αὐτὸν ἀπὸ μακριά, τῆς εἰδείξε στὸ
 πρώτο τῆς γλυκοχαιόγελο κἄτω ἀπ' τὰ φτερά τοῦ
 καπελίνου τὰ μπροστινὰ τῆς δόντια ἀπόφραγμα
 πιά. Κ' ἔμεινε σὰ μακροφωκίνη.

«Ἐ, Μαριώ, μὲ πιάνει τὸ μάτι σου, σ' ἀρέσω ;»
 τὴ ρώτησε ὁ ἀδερφός τῆς κορδαμένος καὶ γελοῦ-
 μενος.

Μὰ ἡ Μαριώ ὡς νὰ μὴν ἀκούη. Περισσότερο
 προσέχει τὴν Κούλια, ποῦ ἔλο καὶ σιαζει τὰ μαλ-
 λιά τῆς μπρὸς στὸν καθρέφτη τῆς καὶ ὅλο ρωτάει
 καὶ ξαναρωτάει καὶ αὐτὴ πῶς τῆς ἰτέκει τὸ κα-
 πέλο.

«Μὰς σκότισες μ' αὐτὸ !» ἐξέσπασε ἀξέφρων ἡ
 Μαριώ «Σὰν καὶ θὰ σὲ γινάσῃ ἂν πιάσῃ μὲσ τὸ
 φατ», τῆς ἔρριξε ἄλλη μιὰ ἄγρια ματιά καὶ πάει

Στὸ ἀτάραγο μεσόφρονδο δὲ βάραινε, μηδὲ δοο
 Ἡ πεταλοῦδα ἄμα σταθῆ, στοῦ λουλουδιοῦ τὴν ἄκρη.
 Σὲ ἄκρη σιωπῆ, μοῦ ἐχάλευε τὸ μέτωπό μου ὁ ἥλιος,
 Πιὸ λαμπερὸ ἀπὸ χάλκωμα καὶ πιὸ σφιχτὸ ἀπ' ἀτσάλι.
 Καὶ ὅπως, τὴν ὄρα τῆς νυχτός, ποῦ σβεῖ τὴν κάθε
 [ἀνάσα,

Τοῦ ἀνθρώπου μέσα σιδνεῖρο, τοῦ ἀνοίγουνε τὰ χεῖλη
 Καὶ ἀφίρουν λόγο ξάστερο, μὲς τὴ σιωπὴ τῆς νύχτας,
 Τρέμουν τοῦ ἀνθρώπου τὰ ἦπατα, τέτοια φωνὴ ὡς
 [ἀκούση,

Καὶ ἀκέριος ἀλοφιάζεται καὶ στεί τὸ αὐτί, ν' ἀδράξῃ
 Τὸ μουσικὸν ἀντίφωνο, ποῦ παραδίει ὁ ὕπνος.
 Ὅμοια καὶ γὰρ, ἐπερίμενα, μὲς τὴ βαθιὰ σιωπῆ μου,
 Λόγο ν' ἀκούσω ξάστερο, νὰ μὲ σηκώση ἀπάνου,
 Θεοῦ φωνή, ὡσὰ σάλπιγγα, νὰ ἠγήσῃ ἀπάνωθ' ἐμου,
 Σὲ νεο, πολὺβιθῆ ἀρετῆ, τὸ νοῦ, νὰ μοῦ ἀνοστήσῃ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

K. Dieterich: Byzantinische Charakterköpfe

«Βυζαντινοὶ χαρακτήρες» εἶναι ὁ τίτλος ἑνὸς μι-
 κροῦ βιβλίου ποῦ δημοσίευσεν τελευταῖα ὁ κ. Karl
 Dieterich στὴ γνωστὴ Λαϊκὴ συλλογὴ «Ἄπ'»
 τὸ φυσικὸ καὶ πνευματικὸ κόσμον. Ὁ συγγραφεὺς
 εἶναι γνωστὸς στοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Νουμᾶ» ἀπὸ
 διάφορα πρωτότυπα δημοσιεύματα καθὼς καὶ μετα-
 φρασμάτα κ' εἶναι ἀπὸ τοὺς λίγους ξένους ποῦ δια-
 φέρονται γιὰ τὴ νεώτερη Ἑλλάδα καὶ προσπαθοῦν
 νὰ κανουν γνωστὴ στὸν ξένο κόσμον τὴ σύγχρονη πνευ-
 ματικὴ τῆς κίνησι. Στὸ βιβλίον τοῦ αὐτοῦ ὁ κ. Die-
 terich πῆρε θέμα του τὴ βυζαντινὴ ἱστορία καὶ
 προσπαθῆσε νὰ βγάλῃ μερικὲς μορφὲς καὶ χαρακτή-
 ρες ἀπ' αὐτὴ, δείχνοντας ἔτσι στοὺς πατριώτες του
 γερμανοὺς πῶς ἡ βυζαντινὴ ἐποχὴ δὲν εἶναι τόσο
 φτωγὴ σὲ προσωπικότητες καὶ πνεύματα, ὅπως θεω-
 ροῦνταν γενικὰ ὡς τὸν ὕστερο καιρὸ.

Στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου τοῦ ὁ κ. Dieterich
 προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τί σημαίνει τὸ ὄνομα βυζαν-
 τινός. Ἡ λέξι, λέει, δὲ χαρακτηρίζει τὴν ἔννοια
 οὔτε ἐθνογραφικὰ, οὔτε ἐθνικὰ, μὰ εἶναι μιὰ ἔννοια
 πολιτισμοῦ. Μόνον ὁ πολιτισμὸς εἶχε στὴ βυζαντινὴ
 ἐποχὴ κατὰ τὴν ἐννοια, ἡ ἐθνογραφικὴ βίση ὅμως
 ἦταν πολυποικίλη καὶ ἴσα ἴσα τοῦτο ἦταν ἡ ἀφορμὴ
 νὰ μπαίη πάντα νέο αἷμα στὸ κορμὶ τοῦ παλαιοῦ
 πολιτισμοῦ καὶ νὰ τὸ φυλάξῃ ἀπ' τὴ στασιμότητα
 καὶ τὴν ἐκφυλισμὸ. Καὶ τὸ σπουδαιότερο εἶναι πῶς

στὴν ἄλλη κάμαρα.

Ἡ Κούλια, ἀποκαρμένη, ἔβγαλε κ' ἐκείνη τὸ
 καπέλο καὶ ἄρχισε νὰ στρώνῃ τὸ τραπέζι μὲ τὴν
 Παναγιούλα, ποῦ σ' ἔλη τὴν πρωτικτερινὴ σιγήν
 παρῆστανε στὴν πόρτα ἀκίλητη, μὰ χτενισμένη σή-
 μερα καὶ μὲ πλυμένα πόδια. Ἡ Φρόσω ἄφισε τὸν
 ἀδερφὸ νὰ καμαρώνεται μονᾶχος στὴν καθρέφτη καὶ
 πάει κ' ἐκείνη νὰ βοηθήσῃ στὸ φαγί, ποῦ μαγε-
 ρεύεται μὲτα στὸ χειμωνιάτικο ἡ κούλια δὲν εἶχε
 μαγεριὸ ξεχωριστό.

Βρῆκε τὴ Μαριώ, ποῦ ἐτοίμαζε νὰ κόψῃ τὴ
 σούπα, χάρη τοῦ καπετάνου μὲ λεμόνι σήμερᾶ οἱ
 ἀγουρίδες τῆς κληματαριάς εἶχαν παραγλυκάνει
 τὰ.

«Ἐλα, κνημένη, κάμε λίγο γλήγορα καὶ πεί-
 νασε ὁ Γεσίλας», τῆς εἶπε μὲ χαϊόγελο.

«Σὰν κ' εἶμ' ἐγὼ φωτιά ;» ἀπάντησε ἡ Μαριώ
 ἀπότομα χωρὶς νὰ τὴν κοιτάξῃ.

Ἡ Φρόσω δὲν ξαναμίλησε, σύμψασε μόνον τὴ
 φωτιά. Στὴν κούλια μαγέρευε μὲ ζύλα, δηλαδὴ
 μὲ τσάκνα ποῦ μαζώνει καὶ κουβαλοῦσε ἀπ' τὶς ρά-
 χες γύρω ἡ ἀρρακὴ τῆς πλύστρας τοῦ πατέρα. Καὶ
 μὲ τὸ σύμπημα τῆς Φρόσως τοῦφα κκηνὸς πετά-
 χτηκε πρὸς τὴ Μαριώ.

αὐτὸ τὸ αἷμα δὲν ἦταν κυρίως ἀρισευρωπαϊκόν,
 ἀλλὰ σημιτικοασιατικόν. Τὸ ἑλληνορωμαϊκὸ στοιχείο
 ἔκαμε τόπο στὸ συριακόν, τὸ ἀρμένικόν, τὸ σλάβικόν
 καὶ στὸ μικρασιατικόν. Ὅλοι ἔτσι ἐπικίξαν ρόλο στὸ
 Βυζάντιο κατὰ γένεσιν ἀπὸ τὴν πλατιὰ περιοχὴ ἀνά-
 μεσα τῆς βυζαντινῆς χερσονήσου, τῆς Ἐρυθρᾶς θά-
 λασσας, τῶν κατακραχτῶν τοῦ Νείλου, τῆς Καρχη-
 δόνικας καὶ τῆς Ῥώμης. Στὸς ὕστερους ἑλληνικοὺς
 χρόνους τὸ κέντρο τῆς ἀνάπτυξης τοῦ ἑλληνισμοῦ
 ἦταν ἡ Αἴγυπτος, στοὺς πρώτους βυζαντινοὺς και-
 ροὺς μετατέθηκε τοῦτο στὴ Πικλαστῖνα καὶ τὴ
 Συρία. Ἡ βυζαντινὴ ἐκκλησιαστικὴ ποίησις εἶναι
 συριακῆς καταγωγῆς, ὁ μεγαλῆτερος ἐκκλησιαστικὸς
 ποιητής, ὁ Ρωμανός, καὶ ὁ πρώτος χρονολογός,
 Μαλακάς, ἦταν σύριοι, σύριος ἦταν ὁ μηχανικός
 ποῦ εἰσήκε τὸ αἰλληκικὸν πῦρ καὶ μιὰ ἀπ' τὶς
 δυνατώτερες δυναστείας τοῦ βυζαντινοῦ κράτους κα-
 τάγεται ἀπὸ τὴ Συρία. Ὑστερὰ ἀπὸ τοῦτο ἐρχο-
 νται στὴν ἀράδα ἡ Μικρὴ Ἀσία κ' ἡ Ἀρμενία. Οἱ
 περισσότεροὶ βυζαντινοὶ κληρικοὶ ἦταν μικρασιανοὶ
 π. χ. ὁ Θεόδωρος Στουδίτης, ὁ χρονολογός Θεο-
 φάνης, ὁ ἀνθρωπιστὴς Ψελλὸς κλπ. Ἀρμενικῆς κα-
 ταγωγῆς ἦταν ὁ ἰδρυτὴς τῆς λεγόμενης μακεδονικῆς
 δυναστείας Βασίλειος ὁ Α'. Ἄν ὄχι τόσο φανερό,
 ὄχι ὅμως μικρότερο εἶναι τὸ μερικὸ ποῦ ἔχει τὸ
 σλαβικὸν αἷμα στὸ βυζαντινὸ βασίλειον. Ἡ σλαβικὴ
 καταγωγὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δὲν ἀποδείχτηκε πωστὰ
 ἀκόμα, τὸνομα ὅμως τοῦ μακεδόνικου αὐτοκράτορα
 Ἰωάννου Τσιμισκῆ φανεροῦναι τὴ σλαβικὴ καταγωγὴ
 του κ' ἡ δυναστεία τῶν Κομνηνῶν κατὰ γένεσιν ἀπὸ
 τοὺς βούλγαρους Σισμανίδες τοῦ Τύρνοβου.

Μ' ὅλα αὐτὰ θέλει ὁ κ. Dieterich νὰ ὑπο-
 στηρίξῃ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ πῶς ὁ βυζαντινὸς πολιτι-
 σμὸς δὲν εἶναι ἀτήμαντος, ὅπως τὸν λένε γενικὰ
 ἕνα τίτιο ἀκατάστατον αἵματος δὲ μπορούσε παρὰ
 νὰ βγάλῃ γερὸς καρπὸς τόσο στὴν πολιτικὴ ὅσο
 καὶ στὴν πνευματικὴ περιοχὴ. Καὶ ἂν δὲ μπορούμε
 νὰ συγκρίνωμε τὸ βυζαντινὸν πολιτισμὸν μὲ τὸν ἰτα-
 λικὸν τῆς Ἀναγέννησης, ὅμως βρίσκομε μορφὲς σ'
 ἐκεῖνον ποῦ μπορούμε νὰ τὶς παραβάλομε σ' ἕνα
 βαθμὸ μὲ τὰ μεγάλα πνεύματα τῆς Ἀναγέννησης.
 Ἄν δὲν ἔβγαλε τὸ Βυζάντιο, λέει ὁ κ. Dieterich,
 ἕνα Μιχαὴλ Ἀγγελο κ' ἕνα Ραφαήλ, ἔχει ὅμως νὰ
 δείξῃ ἕνα Θεόδωρο Στουδίτη ἀντίκρου στὸ Σθονα-
 ρόλα, ἕνα Μιχαὴλ Ψελλὸ ἀντίκρου στὸν Πέτρο Ἀρε-
 τῖνο, ἕνα Ἀντρέον Κομνηνὸ στὸν Καίσαρα Βορ-
 γία καὶ μιὰ Εἰρήνην στὴν Κατερίνα τῶν Μεδίκων.

«Στραβέλω ! Μόβγαλες τὰ μάτια !» φώναξε μὲ
 θυμὸ ἡ Μαριώ, φέροντας τὰ χεῖρα μπροστὰ στὸ
 πρόσωπο. «Στὸν ἀνεμο δῶ πούρθε; σ' ὄβλα μπερ-
 δεύσαι !»

Ἡ Φρόσω σάπασε ξανά.
 Τέλος ἡ σούπα ἔγινε. Ἐπειδὴ σουπιέρα εἶλεψε
 ἀπ' τὴν κούλια, ἡ Μαριώ τὴν κένωσε ἴσα στὰ
 πιάντα κ' ἡ Κούλια ταφέρνε ἕνα ἕνα στὸ τραπέζι.
 Ἡ Παναγιούλα εἶχε παει γιὰ κρῦο νερό.

«Γιὰ ποιὸν αὐτὸ ;» ρώτησε ἀξέφρων ἡ Μαριώ,
 ὅταν ἡ Κούλια τῆς παρουσίασε καὶ πέμτο πιάντο.

«Γιὰ τὴν Παναγιούλα.»

«Αὐτὴ τρώει καὶ ἀπ' τὸν τίτζεση, δὲν τ' χα-
 λάει», εἶπε ἡ Μαριώ καὶ ἀπίθωσε στὸ γυρολίθι τὴν
 ζύλινη χουλιάρκα.

Ἡ Φρόσω τὴν κοίταξε.

«Τί δὲ θὰ κάτῃ ἡ Παναγιούλα στὸ τραπέζι ;»
 ρώτησε ἡ Κούλια ξαφρισμένη.

«Ἄλλο δὲ μὰς εἶλεψε !» ἀπάντησε ἡ Μαριώ
 καὶ σηκώθηκε ἀπὸ τὴ γωνιά ποῦ ἦταν σκυμένη.

«Ψῆλωσ' ἡ μὲτ' μας», μουμούρισε ἡ Κούλια,
 μὰ ἡ Φρόσω τὴν ἔσπρωξε στὴν ἄλλη κάμαρα.

«Μὴ θέλεις νὰν τὲ βάλωμε καπέλο κούλα ; Δὲν
 τὲ δίν'ε τὸ δ'κό σ' ;» συνέχισε ἡ Μαριώ, ἐνῶ ἡ

Και με τὴν ιδέα αὐτὴ ἀνασκαλεῖται τὴ βυζαντινὴ Ἱστορία καὶ στὸ σῶμα τοῦ βιβλίου του παρουσιάζει τὴς πιά χαρακτηριστικὰς μορφὰς τοῦ Βυζαντίου. Πρῶτα τοὺς τέσσαρες αὐτοκράτορες Ἰουστινιανό, Λέοντα Γ' τὸ σύριο, Βασίλειο Β' τὸ μακεδόνα καὶ Μανουὴλ τὸν Κομνηνὸ. Ἐπειτα ἔρχεται στοὺς κληρικούς, στοὺς ἀνθρωπιστὰς καὶ στοὺς ποιητὰς καὶ αὐτοὺς βιογραφεῖ τὸ Θεόδωρο τὸ Στουδίτην, τὸ Μιχαὴλ Ψελλό, τὸ Φώτιο, τὸ Ρωμανὸ καὶ τὸν Τιμαρίωνα γιὰ νὰ περάσῃ πάλι στὴς γυναῖκες βυζαντινὰς φημισμέναις μετὰ τὴ Θεοδώρα καὶ τὴν Ἄννα Κομνηνὴν.

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Dieterich, γραμμένον γιὰ τὴ συλλογὴν τοῦ Teubner ποὺ ἀπεφέραμε καὶ ποὺ ἔχει σκοπὸ τὴν ἐκλαίεψιν καθὲ ἱστορικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ θέματος, διαβάζεται εὐχάριστα καὶ δίνει μιὰ ἰδέαν ζωηρὰν τοῦ βυζαντινοῦ κόσμου σ' ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουνε τὴ γνώρισμά του.

ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ

Ο ΔΕΚΑΔΟΓΟΣ

Γ.

Η ΞΗΡΑ

Ἡ Τριανταφυλλιά τῆς Κοσμοῦς, ὄνομα καὶ πρᾶμα, εἶται ἡ πρώτη νιά τοῦ χωριοῦ στὴν ὄμορφα, πύλλεγες νὰ τὴν πιάς στὸ ποτῆρι! Καμμιά δὲν τῆς ἔδωκεν στὴν ἐκκλησίαν, καμμιά στὸ χορὸ καὶ στὸ τραγούδι, καὶ ἔτσι πολλοὶ πῆσαν πίσω τῆς, ποίος νὰ πρωτοκλέψῃ τὴν καρδίαν τῆς. Εἶταί ἡρωχιά, ἀφανή, μετὰ μιὰ μάννα κυραλλοῦ καὶ ἀχάριστον, καὶ ἔτσι δὲν ἔσταν τὴ ζήτησε καὶ ἡ Τσελεσιῆ-Γιωργάκης, ὁ Κοφομεσῆς, τότε προτίμησε καὶ ἔς εἶταί ἡ γέρος, βάνοντας στὸ νοῦ τῆς πῶς εἶχε πλούτη καὶ ἠσυχάζετο πιά πὸ τὰ βασάνια. Γέρος εἶταν ὁ καλότυχος μὰ καλὸς καὶ ἡμέρος, ποτὲς δὲν τῆς χλωύσε τὸ χατῆρι καὶ τὴν ἔκανε κυρά, νὰ χώνη τὸνα χέρι στὸ λάδι καὶ τᾶλλον στὸ βούτυρο. Ζήσανε μαζί ἔξη χρόνια, καλὰ καὶ μονιασμένα, μὰ παιδιὰ δὲν κάνανε... ὅσο καὶ ἂν σφίχτηκε ὁ καψόγερος! Ἐνα χειμῶνα ὕστερις ἔπεσε ὁ γέρος ἀρρωστος, μετὰ πούνην, καὶ μετὰ τὰ γιατροσόφια τῶ γιατροῦ πῆρ' ὁ καψόγερος τὸν κατῆφορο. Ἄρχισε νὰ παραμιλάει, κοντανάσκινε, βογγούτε, καὶ κρούς ἰδρωτὰς τὸ βούτυρο. Τὸν μεταλάβανε καὶ ἡ δόλιχ ἡ γυναῖκα του,

Κούλα ἔφρουγε.

Ἡ Φρόσω ἔκλεισε ἀπόπισον τῆς τὴν πόρτα καὶ πλησίασε τὴ Μαριώ.

«Σώπα καὶ σύ», εἶπε σιγὰ γιὰ νὰ τὴν ἡσυχάσῃ.

«Καλοπιάσματα, γιὰ νὰν τὸ πνεύμα καλλίτερον τὰ ραβδία», ἔξακολούθησε ἡ πρώτη ἀγριεμένη.

«Σώπα, σούπα πᾶς χαλεῖνται νὰ μὲς ἀκούσῃ καὶ ὁ Γεσίλας» νὰ ἰδῆ τὸ φουμιές μας! Ἰσα κιόλα.»

«Τί φουμιές καὶ ξεφουμιές μας! Ἄκουε ἐκεῖ θὰ φάμε καὶ μετὰ πλουτροπούλες τώρα!»

«Δὲν τρώμε τόσα χρόνια τόσα μαζί με δαύτ'»;» εἶπε ἡ Φρόσω, πᾶσχοντας νὰ φέρῃ τὴν λογικὴν τὴν ἀδερφή τῆς.

Μὰ ἡ Μαριώ ἀπὸ μιὰ φορὰ ἀδιαλλοχτήν στὰ δικαιώματα τῆς ἀφανῆς στὴν κούλια τᾶροπόταμου, αὐτὴ τὴν ὥρα ἦταν πῶς λίγο σὲ διάθεση νὰ τῆς τάνχησῃ.

Ἡ Φρόσω τὸ εἶδε καὶ ὑποχώρησε. Καὶ ἔτσι σὲ λίγο μόνον τὰ τέσσαρα ἀφιλονίκια καὶ βλαστάρια τοῦ γένους τοῦ Κοκκιά καθῆσαν στὸ πρῶτον εὐτυχισμένον γίονμα, ποὺ ἔβλεπε ἡ σκεπὴ τῆς κούλιας ἀπὸ τὸν παλιὸ καλὸ καιρὸ τῆς.

(ἀκολουθεῖ)

ὄλονυχτις στὸ προσκεφάλι, σιγὸκλαίε, περιμένοντας τὸ χαμό του. Ἄξαφνα ὁ γέρος, σὰ νᾶρθε πάλι στὸν ἑαυτὸ του, ἀνασηκώθηκε λίγο στὴν ἀγκώνα καὶ μετὰ σβυσμένη φωνὴ μουρμουρίζει: — Γυναίκα μου! πεθάνω!...

— Τὸ ξέρω, δόλιχ ἄντρα μου, τὸ ξέρω, ποὺ νὰ μὴν ἔσωνα!

— Γυναίκα μου! ξανάπε κείνος πῶς ἀδύνατα, ἔρχο σου βάνω στὸ σταυρὸ... σὺν παντρευτῆς... νὰ πάρῃς ξητάρη!...

Ἡ κακομοῖρα ἡ Τριανταφυλλιά τρώμαξε σὺν τᾶκουσε, πῆγε νὰ σπᾶς ἡ χολὴ τῆς καὶ ρώτησε μετὰ καρδιοχτύπι σιγανά: καὶ ἂν εἶναι δυὸ ἀπὸ τριάντα, ἢ πειραχῆ τάχα τὴν ψυχούλα σου;

Τοῦ γέρου τὸ κουφάρι ξανάπεσε βαρετὸ στὸ στρώμα του καὶ πιά δὲν ἀποκρίθηκε. Κρουσταλλιάσανε τὰ μάτια του ἀγριεμένα, σὰ νᾶβλεπε κιόλας δυὸ ἀπὸ τριάντα νὰ τὴν ἀγκυλιάζουσε! Κεῖνη τοῦ κλάυσε σιγανά τὰ μάτια, μπήχοντας τὴς φωνές, συρρομαδῆσε μερικὲς τρίχες καὶ ὕστερα νύθησε στὰ καταμαυρά... ποὺ πολὺ τῆς πηγαίνανε! Τὸ ἔκανε τὰ σκράντα, τὰ ξάμηνα, καὶ ὕστερις, σὺν καλῇ γυναίκα, συλλογίστηκε τὰ στερεὰ τὰ λόγια του.

Ἐπρεπε, μαθεῖς, νὰ τοῦ κᾶνῃ τὸ χατῆρι, νὰ παντρευτῆ. Τὸ μόνον κακὸ εἶταί ἡ πούρπε νὰ πάρῃ ξητάρη, ἢ δυὸ ἀπὸ τριάντα τοῦλάχιστο!.. Τὴν ἔλεο νὰ κᾶνῃ, ποὺ κανένας παππᾶς μετὰ δυὸ δὲν ἔσταν τὴ στεφανῶνε; Ἰδερῆν' ἀπὸ δῶ, τῶρεν' ἀπὸ κεί, σπάζοντας τὴν κεφαλὴ τῆς, ὡς ποὺ βρῆκε πιά τὴ λυση: νὰ πάρῃ ἕνα φανερὸ καὶ νᾶχῃ καὶ ἄλλοτε κρυμμένο! Πλοῦσις καὶ ὄμορφη, ὅπως εἶταί, δὲν ἔργασε νὰ βρῆ τὸν πρῶτον τριανταρῆ Δώσανε λόγο καὶ ἕνα μπίτση ὁ χρόνος τῆς χρειᾶς ἔγειν' ὁ γάμος τῆς. Τὸ βράδυ, σὺν πῆγανε, σὺν ἀντρόγυνο, νὰ κοιμηθῆνε, βλεπεῖ ὁ γαμπρός νὰ στρώνῃ ἡ νύφη στὸ κρεῖβάτι σελητεδες καὶ προδιές. Βρῆ τί τὰ στρώνει αὐτὰ, Τριανταφυλλιά; καλοκατῆ πρᾶμα, θεὸς νὰ σκάσουμε!

— Μὰ... θυμητῆμι τὸ μακαρίτην— τοῦ λέει κείνη κομπιάζοντας πρῶτη βραδυὰ δὲν εἶν' ἀπόψε;

Τῶρα εἶταί ἡ γέρος καὶ τούτ' ἡ βραδυὰ ὅμοια μετὰ τὴν ἄλλη, δὲν τᾶμαθα, ἔτσι ποὺ νᾶχω καλὸ!

Γ. ΑΒΑΖΟΣ

ΣΥΝΤΡΑΒΗΓΜΟΣ

Ἀφιερωμένον τοῦ Ψυχάρη καὶ τοῦ Πάλλη

Α'.

Ἡ νέα Ἑλληνικὴ ἀπ' τὸ δέκατον τοῦλάχιστο αἰῶνα καὶ ἔδω ἔχει πέντε μονάχα φωνήεντες, ποὺ λένε, φτόγγους, ἢ ἀτριφτους, ὅπως τοὺς λέω γὼ γιὰ λόγους ποὺ ξηγῶ στὴ γραμματικὴ μου (Α', 1907, § 16 καὶ 30), ἐτούτους ἔδω: α, ο (ω), ου, ε (αι), ι (η, υ, ει, οι, υι), μ' ὁποιαδήποτε ψηφιά καὶ ἔγράφεται ὁ καθένας τους.

Ἄφτοι κατὰ τὴ συνεργεῖα ποὺ ἔχουνε ὁ ἕνας ἀπᾶνου στὸν ἄλλον στὸ ζήτημα τῆς φτογγοπληθῆς εἶναι δυνατότεροι καὶ ἀδυνατότεροι κατὰ τούτην τὴν σειράν: α, 2 ο, 3 ου, 4 ε, 5 ι, δηλ. ὁ καθὲς πρωτογενῆς εἶναι δυνατότερος ἀπ' ὄλους τοὺς κατοπινοὺς του. Ἀκόμα ξεχωρίζονται σὲ παχίους (ὄχι δὲ παλιούς, ὅπως τῶχει τὸ ἄρθρον τοῦ Πάλλη): α, ο, ου, καὶ σὲ ψιλοὺς: ε, ι.

(1) Ἀπὸ ἀπροσεξία τοῦ ψηφιοδότη βεβαίως.

Τὰ ξεδιαλύματ' ἀφτὰ θὰ μᾶς χρειαστοῦνε παρκατάου.

Ἐπάρχει λοιπὸ στὴν Ἑλληνικὴ ἀπ' ἀνέκαθεν ἕνας παράξενος φωνητικὸς νόμος, ποὺ ὁ δυνατότερος ἀτριφτος (φωνήεντ.) φτόγγος συντραβᾶ στὰ δικά του τὰ στοματήσια τὰ κατατόπια καὶ τὸν ἀδυνατότερον ποὺ βρίσκεται στὴν πλαϊνὴν του συλλογῆν, εἴτε στὴν πρωτογενῆ λ. χ. Ἰάνορμο > Πάνορμο, ὄρεξ > ὄροξ, λειτουργιά > λουτουργιά κτλ., εἴτε στὴν κατοπινὴν του, λ. χ. ζορνιάδι > ζαρνιάδι, θεραπέβω > θεραπέβω, πεπόνι > ποπόνι, κτλ. Ἄλλα παραδείγματα πάμπολλα καὶ ἐπ' τὴν ἀρχαίαν καὶ ἀπ' τὴν νέα Ἑλλ. βλέπε στὴ Γραμματικὴν μου σελ. 98 - 98.

Τὸ φαινόμενον ἀφτὸ τὸν ὀνόμαζα φωνοσυρμὴ κατὰ τὰ λαϊκὰ: νεροσυρμὴ, φιδουρμὴ. Καὶ ἐπ' ἀλήθειαν ἀμα προσέξει κανεὶς τὴν φυσιολογικὴν του γένεσιν, θὰ παρατηρήσῃ πῶς τὸ δυνατότερον φωνήεντον κάνει συρμὴν μετὰ τὸ στοματήσιον μᾶς βαθούλωμα, καὶ ἐπ' ἀσπὴν περνώντας καὶ τὸ ἀδυνατότερον παίρνει τὴ μορφήν τοῦ δυνατότερου.

Μπορεῖ ἄλλ. ἔφορα νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς, πῶς τὸ βαθούλωμα τοῦ στοματιοῦ δίνουμε τὸ σκῆμα ποὺ χρειάζεται τὸ καθὲ φωνήεντον ποὺ θὰ προφέρουμε, μὰ τὰ σύμφωνα, ποὺ λέε, τὰ συμπεφέρνημεν χωρὶς νᾶλλάζουμε γι' ἀφτὰ τὸ σκῆμα στὸ στοματήσιον βαθούλωμα.

Ἡ φωνοσυρμὴ εἶναι δυὸ λογίω. μισοσύνδρομη: ὅταν πρωτογενῆς εἶναι τὸ δυνατότερον φωνήεντον, ποὺ περνᾷ ὁ ἦχος του καὶ σπυλοῦσθον ἀδυνατότερον, καὶ μισοσύνδρομη: ὅταν κατοπινοῦς εἶναι τὸ δυνατότερον φωνήεντον καὶ περνᾷ ὁ ἦχος του καὶ στὸ πρωτογενῆ του ἀδυνατότερον.

Ἡ μισοσύνδρομη εἶναι νῆτα σέετα φυσιολογικὴ: ἀφτὸ δηλ. δώσουμε σὲ στοματήσιον βαθούλωμα σκῆμα κατάλληλον γιὰ νὰ μωρρώσουμε τὸν πρωτογενῆ δυνατότερον ἀτριφτον (φων.) φτόγγον, δὲν ἄλλάζουμε ἀπὸ ὅμοια τὸ σκῆμα τοῦ στοματιοῦ, καὶ ὅταν ἀκόμα ἔρθεῖ ἡ σειρά νὰ προφέρουμε τὸν ἀκόλουθον ἀδυνατότερον, μόνον συμπεφέρνημεν τὰ νῆματα σύμφωνα τὸν ξεφωνοῦμε καὶ τούτονα μετὰ τὴν μορφήν τοῦ πρωτογενεοῦ.

Ἡ μισοσύνδρομη φωνοσυρμὴ εἶναι κάπως ψυχολογικὴ, ἐπειδὴ δηλ. ἡ προφορά ἑνὸς δυνατότερου ἀτριφτου (φων.) φτόγγου χρειάζεται πάντα περισσότερο κόπον ἀπ' τὴν προφοράν τοῦ ἀδυνατότερου, βλέπουμε ἕνα ποδάρι πρωτογενῆ νὰ ξεκάνουμε μετὰ τὸν πῶς κοπιαστικόν, καὶ ἔτσι βιάζονται νὰ μωρρώσουμε γρηγορότερα τὸ στοματήσιον βαθούλωμα γιὰ τὸ δυνατότερον κατοπινοῦ, βρίσκεται ἔτοιμον τὸ τέτοιον σκῆμα τοῦ στοματιοῦ καὶ κατὰ τὴν προφορὰν τοῦ πρωτογενεοῦ ἀδυνατότερου, καὶ ἔτσι παίρνει πιά καὶ ἀφτὸς τὸν ἦχον τοῦ δυνατότερου ἀκόλουθου.

Καὶ φαίνεται πῶς μ' ὄλη τὴν ἐνᾶντιον γνώμην τοῦ Χιτζινδάκη ὄχι μόνον ἔσταν καθὼς λέει (Einführung σελ. 332), 2 μὰ καὶ τονούμενος ἀδυνατότερος συντραβίεται καὶ παραμοιάζεται μετὰ ἔσταν δυνατότερον κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον λ. χ. σίβα > στάβα (στὴ Βύρμπικην τῆς Ἡπειροῦ), φινέλιον > φινέλιον (στὴν Πάικερμον τῆς Κύπρου), τίνους > τύνους (σ' ὄλα τὰ χωρία τῆς Κύπρου), ὀλοτριγυρα > ὀλοτριγυρα (κοινότατον), προχδείγματα ποὺ δὲ σηκῶνουμε σορίσματα, γιὰτὶ σὲ καμιά τους πτώσιν (μεταλλαγὴ) δὲ μεταμοιάζεται ὁ τόνος, ὅπως συ-

(2) Ἐπιτόσον ἄλλου ἀργότερα Μεσσηνίων. καὶ Νέα Ἑλλ. Β', σελ. 142) σιωπηλὰ παρατέχεται πῶς καὶ τονούμενος φωνήεντον παραμοιάζεται μετὰ τὸν ἀκόλουθον τοῦ δυνατότερου.